

Un voltadits

(ALDC, I, 162. Un voltadits)

El fet que el ‘panadís subepidèrmic’ es pugui transmetre d’un dit a l’altre és la base motivacional present en els noms més estesos d’aquesta inflamació en català (*voltadits*, *rodadits*, *cercadits*, *trescadits*) i en altres llengües. *Voltadits*, que volta d’un dit a l’altre (cf. oc. *vòuto-ounglo*, lit. ‘volta unglà’, d’àrea majoritària al Principat, fr. *tournoie*, de *tourner* ‘girar, voltar’); *rodadits*, que roda pels dits (cf. oc. *roudaire*), està pel valencià, tortosí i la Franja; *cercadits*, que recorre els dits (el sentit del llatí *CIRCARE* era ‘recórrer’), propi de les Balears, on, en algunes poblacions, per recerca de transparència semàntica, ha rebut la competència de *trescadits*, de *trescar*; els més locals *rodaungles* (102), *rodaunyes* (100, 108), *voltaungles* (88), obeeixen a la mateixa motivació. També a les Illes es coneix *panadís* (var. *paradís*, *panadís*, *peladís*, *empanadiç* [100, 132], *empanadisso* [94], *empanadon* [87]), modificació d’una forma antiga, *panariç*, del llatí tardà *PANARICIUM*, corrupció de *PARONYCHIUM* (< gr. *PARONYXION*, compost de *PARÀ* ‘a la vora de’ i *ONYX* ‘ungla’), encreuat amb *PANUS* ‘tumor, abscess’,

i que es referia a una infecció inespecífica dels dits; la variant rossellonesa *panari* és d’influència occitana (oc. *panàri*; cf. fr. *panaris*). Encara en relació amb el seu caràcter itinerant tenim *saltadits* (18) i potser *redoli* (125), que redola d’un dit a l’altre. La relació amb una estelleta o espina causant del mal es fa evident en *espitlla* (13, 17, 23, 26, 29), del llatí *SPINULA* ‘espineta’ (cf. oc. *espino*, it. *spilla*), *aristol* (30, 49), amb les variants *aristo* (112), *arister* (99), derivat de *ARISTA* ‘aresta’, com ho és *restella* (< *arestella*) amb afèresi i el sufix *-ella*, aplicat a un panadís més fort que el subepidèrmic, probablement el *serradits* (32), que talla els dits, i el que segurament feia dir als informants de Maçanet de Cabrenys (16) i Banyoles (31) “el dit se me podreix”. Altres mots: *naixença* (22), a partir de ‘erupció, congriament morbós’, *formigons* (42), per la pruija que provoca, *fam* (93), *mal blanc* (3, 9, 11 [← fr.]), *mal de dit* (178, 183), *pasto* (189), *panal* (179), potser del llatí *PANU* ‘tumor, abscess’, *roçat* (189), *unyero* (41, 62, 100, 140, 190).

